

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/97546,ORMO-zbrojne-ramie-ludu.html>

Marzec 1968 r. Na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie grupa mężczyzn, wśród których widać pałki trzymane w ręku i opaski na ramieniu. Fot. z zasobu AIPN

ARTYKUŁ

ORMO - „zbrojne ramie ludu”

Autor: PAWEŁ POPIEL 22.12.2022

W roku 1968 PZPR do pacyfikacji marcowych demonstracji studenckich użyła tzw. „aktywu robotniczego”, w rzeczywistości składającego się z pośpiesznie zmobilizowanych do tego zadania członków Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej. Pod nazwą tą kryła się paramilitarna organizacja podporządkowana milicji.

23 listopada 1989 r. do historii przeszedł kolejny element PRL-owskiej rzeczywistości, jakim była Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej, znana powszechnie jako ORMO. Pod nazwą tą kryła się paramilitarna organizacja ochotnicza i społeczna wspierająca MO, powołana uchwałą Prezesa Rady Ministrów z 21 lutego 1946 r. Formalnie samodzielna, w istocie była podporządkowana milicji. Początkowo podlegała wojewódzkim komisjom bezpieczeństwa kierowanym przez Państwową Komisję Bezpieczeństwa, a potem bezpośrednio aparatowi PZPR.

Z użyciem siły fizycznej włącznie

W latach 50. działalność ORMO osłabła. Dopiero w roku 1968 PZPR do pacyfikacji marcowych demonstracji studenckich użyła tzw. „aktywu robotniczego”, w rzeczywistości składającego się z pośpiesznie zmobilizowanych do tego zadania członków ORMO. W szczytowym okresie organizacja liczyła ok. 400 tysięcy ludzi, w większości rekrutowanych członków PZPR, ale również ZSL, SD i bezpartyjnych.

Ormowcy mieli prawo do udzielania pouczeń w celu zapobieżenia naruszenia porządku publicznego, legitymowania osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia, jak również świadków, kontroli przestrzegania przepisów o bezpieczeństwie ruchu i porządku na drogach publicznych, doprowadzenia osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia przeciw porządkowi publicznemu lub mieniu do funkcjonariusza lub najbliższej jednostki MO. W ramach niezbędnej potrzeby mogli także stosować wobec podejrzanego lub winnego środki przymusu bezpośredniego (z użyciem siły fizycznej włącznie), jeżeli mimo wezwania i zagrożenia zastosowaniem takiego środka przeciwstawiał się doprowadzeniu. Ponadto upoważniono ich do udziału w kolegiach karno-administracyjnych w charakterze oskarżycieli publicznych oraz do zwracania się do sądów społecznych o rozpatrzenie spraw należących do ich właściwości.

Uroczysta akademii Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej, prawdopodobnie obchody 6-tej rocznicy jej powołania. Na udekorowanej scenie napisy: „Wszyscy w szeregi narodowego

frontu walki o pokój i plan 6-letni”, „ORMO zbrojne ramię ludu pracującego miast i wsi”, „1946 - 1952”. Z prawej strony symbol sierpa i młota. Fot. z zasobu AIPN

Wyjściowa pałka

Organizacja dysponowała własnym umundurowaniem i wyposażeniem. Mundury wyjściowe stanowiły kopie uniformów oficerskich wojsk lotniczych, noszone na wypustkach kołnierza dystynkcje nie były związane ze stopniem, lecz z pełnioną funkcją: przewodniczący wojewódzkiego Społecznego Komitetu nosił wąż generalski i jedną gwiazdkę w kolorze złotym, Komendant Wojewódzki oznaki podobne do pułkownika, Komendant Powiatowy i członkowie sztabu Wojewódzkiego – podpułkownika.

Z kolei mundury Oddziałów Zwartych były odwzorowaniem połowych uniformów piechoty, szyte z gładkiej bawełny i pozbawione jakichkolwiek dystynkcji. Nakryciem głowy był błękitny beret. Natomiast w czasie działań funkcjonariuszy odpowiednio wyposażono w pomalowane, standardowe kaski motocyklowe. Oddziały Zwarte wyposażano doraźnie, do konkretnej akcji, w środki przymusu bezpośredniego takie jak pałki czy gaz. O pozwolenie posiadania broni palnej ormowcy musieli ubiegać się na ogólnych zasadach.

Pochód pierwszomajowy w Sławnie. Na pierwszym planie oddział Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej z transparentami o treści: „ORMO Zbrojne ramię narodu”, „ORMO na straży demokracji”. Fot. z zasobu AIPN

Przynależność do ORMO nie wiązała się ze stałymi dochodami finansowymi. W sporadycznych wypadkach Komendanci Wojewódzcy MO przyznawali za udane działania jednorazowe nagrody. Zabiegi o przyznanie zasłużonym członkom organizacji jakiegoś dodatku do rent czy emerytur nie przyniosły żadnego rezultatu.

Działalnością organizacji kierowały Sztaby Wojewódzkie, powoływane formalnie przez Społeczne Komitety, w rzeczywistości wyznaczane przez Wydziały Administracyjne KW PZPR, w składzie: komendanci wojewódzcy (zwykle emerytowani oficerowie MO, wojska, Straży Pożarnej), szefowie sztabu, członkowie sztabu oraz oddelegowany specjalnie pracownik Wydziału Administracyjnego KW. Struktura ORMO obejmowała Oddziały Zwarte i Brygady Ruchu Drogowego, w niektórych województwach istniały również inne wydzielone jednostki specjalistyczne – w Warszawie np. Brygada Wodna. OZ współdziałały ściśle z ZOMO, ochraniały wielkie imprezy publiczne, pełniły społeczną służbę patrolową samodzielnie lub wspólnie z funkcjonariuszami MO. BRD utworzono na bazie ruchu Społecznych Inspektorów Ruchu Drogowego, zajmowały się nadzorowaniem ruchu drogowego bez prawa nakładania mandatów. W ich skład wchodziło wielu przedstawicieli inteligencji, w tym także osoby dość popularne (piosenkarze, aktorzy, dziennikarze).

Funkcjonariusze ORMO i MO na inspekcji w jednym z gospodarstw w Lublinie 1947-1948 r. Fot. z zasobu AIPN

Członek ORMO pow. Żnin podczas strzelania z karabinka sportowego (kbks) 1953 r. Fot. z zasobu AIPN

**Uczestnicy I Kursu Dowódców
Jednostek ORMO przy Komendzie
Powiatowej MO w Białogardzie
8-15 grudnia 1949 r. Fot. z
zasobu AIPN**

Aktyw nie do końca ochotniczy

Przy wprowadzaniu stanu wojennego PZPR używała Oddziałów Zwartych ORMO z wielką ostrożnością: tworzyli je głównie robotnicy wielkich zakładów przemysłowych i partia obawiała się sympatii prosolidarnościowych. Jednak w dużych miastach OZ kilkakrotnie uczestniczyły w tłumieniu demonstracji. Pod pretekstem zagrożenia członków partii powoływano tzw. „oddziały samoobrony” partyjnej, wykonujące zadania „w zakresie działalności polityczno-propagandowej, zwalczania wrogiej dywersji i propagandy we wszelkich ich formach”. 3 lutego 1982 r., przekształcono je w jednostki specjalistyczne Ochotniczej Rezerwy Milicji Obywatelskiej pod nazwą Oddziały Polityczno-Obronne. W drugiej połowie okresu stanu wojennego podjęto próbę scentralizowania ORMO, tworząc Komendę Główną. Tymczasem organizacja w sposób naturalny zamierała i decyzja Sejmu o jej rozwiązaniu po prostu zatwierdziła stan faktyczny.

ORMO i jej działalność starano się popularyzować w społeczeństwie różnymi metodami, prezentując szczególnie młodzieży jej członków jako osoby godne naśladowania. Społecznym Inspektorem Ruchu Drogowego był choćby powołany do życia przez Zbigniewa Nienackiego Tomasz NN. – Pan Samochodzik, detektyw-muzealnik z Ministerstwa Kultury i Sztuki, który skorzystał ze swoich uprawnień w powieści „Księga strachów” (znanej także jako „Pan Samochodzik i dziwne szachownice”). Ormowcem okazał się też w komiksie „Kryptonim „Walizka”” z serii „Kapitan Żbik” pasażer pociągu, oferujący tytułowemu bohaterowi pomoc w konwojowaniu zatrzymanego złodzieja neseserów. A na okładce jednego z numerów branżowego tygodnika „W Służbie Narodu” w mundurze ORMO pojawił się powszechnie lubiany aktor Stanisław Mikulski.

**Członek ORMO na pl. Zamkowym
w Warszawie w czasie trzeciej
pielgrzymki Jana Pawła II do
Polski, 14 czerwca 1987 r. Fot. z
zasobu AIPN**

Więcej interesujących materiałów na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ